

něm. nár. soc. strana a němečtí demokraté. Řečníci všech stran zdůrazňovali nutnost založení společného parlamentního svazu německého. Bylo usneseno vyzvati k spolupráci i německou soc. demokracii. Trochu z jednotné řady vybočovali němečtí nár. socialisté, u nichž tehdy moment sociální, cit socialistický byl silnější než dnes a kteří nikdy si nepotrpěli na politiku příliš ukázněnou. Ale pokusy o získání německé soc. demokracie (v níž silně se — ohlas ruské revoluce — ozývaly proudy levicové) pro společný postup s nemarxistickými Němci ztroskotaly hned v počátcích. Ustavující schůze německých soc. dem. poslanců a senátorů 20. května 1920 odmítla společnou formaci a společný postup s občanskými Němci. Tak vstupují Němci na půdu parlamentu ve dvou proudech, ve skupině marxistické a nemarxistické, Třebaže německá soc. demokracie ve věcech nacionálních a v odporu proti všenárodní české koalici nezůstávala nikdy svým radikalem za ostatními stranami (motivujíc to důvody marxistickými), znamená její samostatný, oddělený postup politický oslabení německé útočné politiky, tím spíše, že německá soc. demokracie po volbách upoutala na sebe velké massy voličstva. Tento fakt, že němečtí politikové nevstupují na půdu parlamentu jednotně, přispěl svými důsledky k urychlenému jejich vystřízlivění.

Ustavující schůze posl. sněmovny i senátu Nár. shromáždění konala se 26. května 1920. Místopředsedou posl. sněmovny zvolen byl také něm. soc. dem. Dr. Czech. Ve společné schůzi posl. sněmovny a senátu Nár. shromáždění 27. května 1920, v níž opětně zvolen presidentem republiky T. G. Masaryk, byl německým protikandidátem dr. A. Naegle (kterému později církevní úřady znemožnily kandidaturu do N. S.), který dostal 61 hlasů. Při vstupu zvoleného presidenta němečtí členové Nár. shromáždění, kromě něm. soc. dem. odešli ze sněmovny. Členové parlamentního svazu vydávají pak k německému lidu dvě provolání, v nichž slibují na půdě parlamentu setrvatí na požadavcích německého lidu a v nichž vykládají příčiny, pro které nevolili presidentem T. G. Masaryka. (Pokračování.)

RUDOLF PROCHÁZKA: PO DESETI LETECH.

(Uveřejněno zároveň v jazyce německém v »Europäische Revue« Berlín.)

Když z mírové konference vyšlo 7 států, participujících na území býv. monarchie rakousko-uherské a na místě někdejšího uceleného a dobře vyváženého systému, objevilo se 5, s Polskem 6 států malých a středních, naplněných vzájemnou nedůvěrou nebo i nepřátelstvím, rozdělených pohraničními spory a uzavírajících se vysokými celními hradbami, způsobilo to u lidí myslících v evropském měřítku přímo zděšení. Je to balkanisace, rozbití střední Evropy, jsme vrženi o celá staletí zpět! A vítězné velmoci byly obviňovány, že pro svůj těsný zájem nacionální ohrozily politický i hospodářský vývoj celého kontinentu. — To nebylo nazírání historické, nehledíc ani k tomu, že dohoda až na jedinou Itálii, neměla ve skutečnosti zájem na rozkladu Rakousko-Uherska. Potřebovala pouze jeho proměny, jeho vybavení z těsného spojení s Německem. Na západě chovaly se do poslední chvíle plány, zachovati dunajskou říši v té či oné formě.

Ale revoluční události nedají se libovolně kontrolovat a staré hříchy mstí se vždycky příliš krutě. Právě tak, jako v sociální revoluci ruské, nebylo možno ani v politické revoluci střeoevropské zastavit se někde uprostřed cesty. Panující soustava byla zničena do základů a s prací konstruktivní třeba začít znovu, úplně od počátku. Ti, kdo litují vzácné zeměpisné, hospodářské a správní jednoty Rakouska-Uherska, zapominají, že to nebyla jednota střeoevropských národů, spočívající na jejich volné a rovnoprávné spolupráci, nýbrž že to bylo panství dvou nad ostatními. Zde nebylo co činiti s pouhou otázkou menšinou! V předlitavské polovici ve státě s historickým titulem »království a zemí na říšské radě

zastoupených« měl naprosto dominantní postavení živel německý, což se na venek projevovalo politikou trvalého, stále těsnějšího přidružení k Říši německé a důsledně protislovanským kursem v politice balkánské i v poměru k Rusku, uvnitř soustavným úsilím zničit poslední zbytky české samosprávy. V polovici zalitavské kořistil národ maďarský bezohledně z práce i krve »národností«, jímž byla upírána jakákoliv individualita. Vyrovnání z roku 1867 založilo říše Habsburků na rozlišení národů panských a poddanských. To nemohlo potrvat v době demokracie a sociálního vzestupu. Národy s velkou dějinnou tradicí a kulturou, hospodářsky vyspělé a rostoucí, jako by národ český a chorvatský, nemohly se trpně podřizovat vývoji, který je postupně zbavoval statoprávní bytosti, musily naopak stále živěji pocítovat potřebu vlastní správy svých věcí. Mladé, zdravé národní prvky v Uhersku, bránily se přirozeně zoufale umělému procesu slévání s cizím národním tělesem, který od počátku XIX. století provozoval se metodicky a s nasazením všech prostředků nátlaku státní moci.

Za těchto okolností jeví se katastrofa, k níž poskytla podmínky světová válka, vedená s tak bezpříkladnou lehkomyšlností až do úplného shroucení, každému nezaujatému pohledu jedním z těch živelních projevů, kdy příroda vpadá svou svrchovanou mocí do dějin, aby vytvořila nové, povaze věcí přiměřenější skutečnosti. Výsledky působení takových elementárních sil jsou arci vždy v první řadě pustošivé, je to zničení stávajícího pořádku a s ním i mnohých kulturních hodnot a zařízení, ale byli-li tento pořádek v jádře prohnílý a instituce přes vnější rutinu neudržitelné, je i toto negativní dílo zdravé a slibné, poněvadž otevírá cestu novým možnostem. Osвобоzení národů, jimž se stát, do něhož na počátku novověku dobrovolně vešly, stal žalářem, bylo nezbytným předpokladem jakékoliv rozumné a trvalé úpravy věcí v této oblasti a evropského míru vůbec. Dějiny ústavní bojů v Rakousku od r. 1848 dokazují, že národy slovanské nepřály si rozbití říše a není snad ani třeba připomínat proslulého výroku Palackého o politické potřebě existence Rakouska. Národ český zvláště usiloval opětovně o státoprávní vyrovnání s dynastií a nepřál si od Riegra až po Kramáře nic jiného, než dostati příslušný podíl na správě a řízení státu. Teprve, když všechny pokusy v tomto směru ztroskotaly a také skromnost pozitivní politiky posledních let před válkou nepřinesla výsledků, převládlo v českých zemích revoluční smýšlení, které se příznačným způsobem šířilo zdola nahoru, z lidu mezi politiky, nikoliv naopak. Massy ukázaly se naprosto nesmiřitelné s Habsburky a nedaly se uspokojit než úplně nezávislou republikou.

Válka a revolucí byla v celé střední Evropě vytvořena tabula rasa. Národ československý mohl navázat na minulost, starou tisíc let, kdy po pádu říše velkomoravské celá jeho východní větev octla se pod panstvím Maďarů, zatím co kmeny západní vstoupily do okruhu kulturního a politického vlivu Svaté říše římské národa německého. Jen poněkud excentrická a chráněná poloha, gravitace k jihovýchodu a zvláštní kulturně-politický vývoj po reformaci zabránily tomu, že země české nesplynuly s Německem a nepozbyly při tom svého národního charakteru. V této historické perspektivě jeví se nyní Československu obnovení středoevropské státní soustavy, která by ve své jednotě tvořila určitou protiváhu velmoci německé, prostě příkazem sebezáchovy. Státníci národů dělících se o rakouskou pozůstalost zejména Tomáš Masaryk a Take Jonescu zabývali se od počátku úvahami o tom, čím nahradit Rakousko-Uhersko a jak zajistiti hospodářskou i politickou spolupráci nových útvarů mezi mořem Adriatickým, Černým a Baltickým. Novorozené Československo přijalo s radostí gratulaci, kterou zástupce Německa v Praze, generální konsul Gelbsattel, přinesl mu jako první diplomat. Dohodlo se také velmi snadno a rychle s republikou rakouskou. Nemohli jsme si nepovšimnouti té skutečnosti, že z německého sousedství ani na severu, ani na jihu nezdvihly se žádné nároky na historické české území a že nedostalo se odtud také žádného povzbuzení ojedinelým pokusům o odboj domácího obyvatelstva v některých pohraničních krajích. Ale v první době byl všecken zájem národa obrácen na zajišťování a vybudování právě získané svobody a jednoty. Ohraničení proti okolí, odlišení a osamostatnění bylo mnohem naléhavější nežli opětné vyhledávání souvislostí a navazování svazků. Je ostatně přirozeno, že prvním pojátkem mezi novými státními útvary jeví se příbuznost krve, která

zvláště u Čechoslováků budila vždycky celé citové komplexy. Slovanství bylo pro národ nesvobodný politickou představou snad malého reálného, ale bohatého morálního obsahu a významu. Byl to proň přímo psychologickou potřebou. Také po osvobození ohlížel se tudíž nejprve po spojení se Slovany. Čekala jej však trpká zkušenost, že příbuzenství samo nestačí, není-li tu shody zájmů nebo je-li zde dokonce rozpor. První konflikt prodělali Čechoslováci právě s národem, sobě nejbližším, s Poláky, a k Rusku, které se jevílo tradičním protektorem Slovanů, octlo se následkem bolševické revoluce v poměru velmi, křivém. I později, když pohraniční spory s Polskem byly srovnány, nedošlo k česko-polskému spojení, poněvadž zde není dostatečné kongruence zájmů. Československo spojilo se s jiným příbuzným národem, Jihoslovany, ale vedle nich i románskými Rumuny, poněvadž k tomu hnalo společné nebezpečí reakce a odvety, velký bezprostřední jednotící zájem.

Vpád rudých pluků sovětského Maďarska na Slovensko a později opěťované pokusy ex-císaře Karla dostat se zpět ukázaly všem národním státům nezbytnost spojení k společné obraně. Návrat Habsburků do kterékoliv dědičné země znamená pro všechny ohrožení legitimistickými nároky a příslušnou agitací. Při revindikačních pokusech Maďarska v kterémkoliv směru jsou ohroženi všichni sousedé — ani Rakousko, přijímavší německé kraje Burgenlandu nevyjímajíc. Vídeň, redukující dobrovolně svou zahraniční politiku na jediný zájem (poměr k Německu) — a přesvědčená, že je proti překvapením se strany za Litavu chráněna dostatečně bdělostí ostatních, odmítala účastnit se toho, co pokládá za blokádu Maďarska a prodloužení fronty vítězů proti poraženým. Malá dohoda zůstává omezena na Československo, Jugoslávii a Rumunsko s úkoly v prvé řadě defenzivními a tudíž negativními. Smlouvy, které váží 3 největší nástupnické státy k sobě nezavazují však ke spojení starého typu na boj a odboj, nýbrž právě jen k vzájemné pomoci v případě návratu dynastie nebo porušení míru trianonského. Tento jediný společný zájem ukázal se až dosud dosti silný, aby překonal všechny divergentní tendence v Malé dohodě jinak se vyskytující. Uplatnila se tu důsledně zásada, že své zvláštní starosti bude si vyřizovat každý sám a toto sebeomezení, v němž nový spolek objevil se mistrem, stalo se právě základem jeho trvanlivosti. Čsl. poměr k Německu, jihoslovanský k Itálii, rumunský k Rusku nemůže být předmětem společného postupu Malé dohody, ale ovšem, že trvalá spolupráce v jedné otázce vede k vytvoření určité tradice a návyku společného jednání. Malá dohoda pěstuje v pravidelných konferencích výměnu názorů o celkové situaci a zaujímá stanovisko ke všem otázkám, kde vůbec je možno převést jednotlivé zájmy na společného jmenovatele. Tak se stala postupně evropským činitelem vystupujícím jednotně v Ženevě a povoláním k vážnému slovu ve všech věcech středoevropských a balkánských. Je to de facto první státní soustava v této rozvířené oblasti, která také vědomě nechce být pouhou aliancí jedněch proti druhým, nýbrž přičítá si poslání konstruktivní, cítí se neúplnou ve své dosavadní formě a usiluje o nové, obsáhlé sebrání sil.

Předpokladem pozitivního výsledku pacifikačního a konsolidačního poslání Malé dohody ve střední Evropě a na Balkáně je ovšem definitivní uznání nového stavu věcí, jistá obdoba rýnského paktu upravujícího poměr francouzsko-německý. Mluví-li se o nějakém dalším Locarnu, stává se německá veřejnost velmi nervosní a Maďarsko odmítá je pro sebe apriori s krajní rozhodností. Ale není třeba dáti se zde zavádět analogií příliš daleko. Locarnem nemusí se rozumět jen dobrovolné potvrzení mírové smlouvy v určitých podrobnostech, nemusí se zde zvláště klásti důraz na ustanovení teritoriální a delimitační, nýbrž spíše na opravdové niterné usmíření sousedních národů a na jejich ochotu k trvalé vzájemnosti a spolupráci. Je samozřejmo, že úplná nezávislost a bezpečnost všech zúčastněných musela by být první zásadou takové úmluvy, ale to zajisté neznamená, že by nemohla předcházet upřímná výměna názorů a konkrétní jednání o odstranění všech nesnází, které jsou mezi nimi. Takovému přímému jednání od národa k národu se Československo nikdy nevyhýbalo a ani nejoficiálnější činitelé neváhali veřejně prohlásit, že také mírové smlouvy jsou jen dílem lidským a že všechno živoucí musí se stále přizpůsobovat a zdokonalovat. Tato smířlivost vybízející k pozitivní, soustředivé, pokrokové orientované práci ve střední Evropě nenašla bohužel dosud ohlasu na druhé straně. Maďaři nemohou

se smířiti ani s tím základním faktem, které ovšem musí být pro nás mimo veškerou diskusi, že staré imperium uherské podrobující si »národnosti« slovenskou, rusínskou a rumunskou a ovládající i kdysi autonomní Chorvatsko je revolučním aktem svých poddaných definitivně rozbito a náleží zapadlé dějinné periodě. Feudální režim dosud zde vládnoucí nedovede se odpoutat od své velké minulosti, nechápe povahu nové doby, která nesnese již panství »vyšší rasy« nad »nižšími« a nechce uvěřit, že to, co se stalo, bylo by nenapravitelné, bylo by něco více než pouhý následek náhodné porážky a protěkce, kterou celkem z nepozornosti prokázaly velmoci svým malým spojencům.

Maďarsko zůstává nesmířitelné a nutí tak Malou dohodu, aby zachovala svůj ostrážitý postoj a svoji brannost. I jeho nedávná kampaň revisionistická nebyla nic jiného než útok na nový řád věcí a pokus o restauraci starého, třeba se tu operovalo moderními metodami ze školy Společnosti Národů. Oficiální Maďarsko ostatně nikdy nepřijalo odpovědnosti z akce Rothermerovy, a bylo odtud docela otevřeně dáno najevo, že národnostní hranice, jak ji s ohledem na názory ve světě anglosaském populární navrhuje vznešený vydavatel »Daily Mailu«, nemohla by býti přijata než jako splátka na právo Maďarů vidět úplnou obnovu někdejšího lesku a slávy koruny svatoštěpánské. Také projev Mussoliniho omezený ve svém dosahu pouze ve prospěch úpravy národnostní hranice Maďarska — při čemž možnost přirozené zeměpisné hranice byla mu výslovně upírána — vyvolal v politických kruzích maďarských zřejmě rozladění. Šéf italského státu vyjádřil tu však jen přesně — třeba bezděčně — pravý smysl svého přátelství.

Italie považuje za svůj životní zájem, aby neměla v pravém boku velmoc a cítila by se oloupenou o všechno ovoce svého vítězství, kdyby na místě Rakousko-Uherska mělo vzniknouti jakékoliv nové sdružení států. Z toho důvodu podporuje antagonism Maďarska proti Malé dohodě, v níž správně tuší takové nebezpečí syntesy a užívá tohoto státu jako klínu na rozrážení nového středoevropského bloku. Nemá však nejmenšího zájmu, aby mu pomáhala ku splnění jeho integritních cílů, poněvadž tak by se dostala právě tam, čeho se chce vyvarovati — k novému imperiu na své východní hranici.

Italská politika ve střední Evropě není nikterak jednoduchá a poskytuje pozorovateli mnohý zajímavý aspekt. Italské zájmy kříží se a zase zbíhají nejrozmanitějším způsobem se zájmy malodohodovými, maďarskými, rakouskými a německými. Její svrchovaná maxima zní, jak řečeno, vyloučit každou velmoc nad Adrií. Pak ovšem musí jí záležeti zvláště na oddálení německého bloku, který v průběhu celých dějin tolik ji tísnil. Itálie vzpírá se anšlusu z přirozené potřeby stejně jako Francie a Československo. Nemůže připustiti, aby velké Německo dostalo se nejen na Brenner, nýbrž i k Tarvízu a nad Terst. Může však při tom pohodlně těžiti z té výhody, že její zájem obstarávají zde dříve jiní a že nemusí se tudíž tolik exponovat. Právě proto, že Itálie má proč připojení Rakouska k Německu se brániti, nevidí v něm však Jugoslávie nic nepřijemného, a pokud jde o třetí člen v Malé dohodě, Rumunsko, to může býti ve věci úplně desinteresováno. Maďarsko se obecně podezřívá, že by Itálii opustilo bez lítosti a přiklonilo se v případě sloučení Rakouska s Německem zas velmi ochotně ke germánské velmoci. Zbývá Československo.

Pro ně je otázka poměru k Německu a k německví otázkou existenční. Při zeměpisné poloze, hospodářské a kulturní souvislosti a nepoměru sil znamená pro naši republiku podlehnouti znovu gravitaci německého státního systému také nový konec samostatnosti české. Kdo dovede studovati politické věci more geometrico, nazíratí na ně s vyššího než soukromého, subjektivního stanoviska, musí uznat, že Čechoslováci mají všechny důvody hledět na ohromnou massu německého živlu je obklopujícího s nedůvěrou a že ohlížejí se pochopitelně po její protiváze. Proto je Československo spojeno s Francií a shledává i určitý společný zájem s Polskem. Splynutí Rakouska s Říší v jednotný stát jeví se mu katastrofou, proti níž se musí bránit ze všech sil. Stalo by se pak západní polovicí jen eklavou Velkoněmecka, bylo by $\frac{3}{4}$ svého zahraničního obchodu k němu poutáno a musilo hlavní část svého vývozu dopravovat přes jeho území. K tomu mělo by ještě na svých hranicích $\frac{1}{4}$ německého obyvatelstva. Za těch okolností nemohlo by se již zajisté zváti státem nezávislým.

Při tom lze říci, že se v Čechách necítí nepřátelství vůči Němcům. Způsob, jímž dovedli snést svou porážku a vybřednout ze zhroutení celého dosavadního režimu i z jeho následků, vzbudil úctu a sympatie. Výkony německé píle a německého ducha jsou u nás pozorně sledovány právě tak, jako politický vývoj německé republiky. Československo důvěřuje německé demokracii, její civilní povaze a jejímu pacifismu. Neobává se ničeho od Německa v jeho nynější situaci a na jeho dosavadní politické dráze, ale pokládá za cosi silnějšího než je lidská vůle a jakýkoliv případný smluvní závazek, to co by nastalo, kdyby tu vznikla velmoc, která by neměla sobě rovné na kontinentu, sáhala od Baltu až k břehům Adrie a nabyla přímého spojení s Maďarskem. Tlak k jihu a východu vyvinul by se znovu automaticky, německý národ octl by se zas nutně na cestě imperiálního snu. Soudíme, že by si toho ani sám neměl přát. Nevidíme nic ponižujícího ani nepříznivého v existenci dvou německých států, obou úplně svobodných a nikterak omezených ve své vzájemnosti. Anglosasové mají takových celou řadu. Centralism není žádné požehnání. Formální anšlus nemůže opravdu býti k ničemu jinému dobrý než k soustředění moci a technickému usnadnění výbojné války, neboť Rakousko bylo by opravdu znamenitou výpadní branou a klíčem k ovládnutí celé střední Evropy a pronikání jednak do Italie, jednak na Balkán.

Československo přiznává se k evangeliu evropské jednoty a mezinárodního právního řádu. Nemá žádných expansivních snah a nepřeje si ovládati ani píď cizího území. Jestli musí ve svých historických a přirozených hranicích zahrnovati značné zlomky (nikde nejde o celky) cizích národních kmenů, nebylo-li možno zejména také při ohrazení Slovenska vyhnouti se vytvoření určitých menšin, stalo se tak jen z naprosté nutnosti, neboť při vzájemném promísení obyvatelstva nedá se národnostní hranice čistě vésti. Každé patrnější posunutí ve prospěch Maďarska vytvořilo by mnohem horší menšinové poměry na druhé straně. I dnešní Maďarsko má silné procento Slováků, Srbochorvatů, Rumunů a Němců. Takové, jako má na mysli na př. Lord Rothermere, dostalo by zpět více cizorodých živlů nežli vlastních národních příslušníků. Československo přijalo v mírových smlouvách ochotně ustanovení na ochranu menšin a poskytlo jim ve své ústavě více než striktní minimum smluvně určené. Přísně poměrné právo hlasovací vylučuje majorisování a poskytuje na př. německé menšině, která čítá $21\frac{1}{2}\%$ obyvatelstva parlamentní zastoupení $23\frac{4}{10}\%$. Československo nemělo by také nic proti stálé a přímé kontrole práv menšin Společností Národů, kdyby jí byly podrobeny všechny státy, ale nemůže arci připustiti suverenitu druhého řádu. Nejlepším dokladem skutečnosti, že mezi národem většinovým a menšinami není tu rozporů dotýkajících se základů státu, je účast 3 německých stran ve vládě většině se dvěma zástupci v kabinetu. Také oslav státního jubilea se Němci účastní a v městské radě bratislavské i Maďaři odhlasovali příslušné úvěry. Republika demokratická přiznává důsledně rovná práva všem občanům, všem národnostem, vyznáním i třídám a řeší i rozřeší všechny nesnáze výhradně na cestě parlamentní dohody.

Jak v politice vnitřní, tak zahraniční sleduje Československo metody pokojného a věcného vyrovnání, podřizuje zájmy zvláštní zájmům celku a dává vždy přednost poctivému kompromisu před bojem. Dokud byly v Evropě celé národy nesvobodné a naproti tomu jiné nechtěly uznávat mezi kromě těch, které jim budou uloženy v brutální zkoušce sil, nemohlo býti trvalého míru a upřímné spolupráce, poněvadž vnitřní napětí bylo příliš veliké a musilo si jednou zjednat průchod v otevřeném nepřátelství. Dnes však objektivní pozorovatelé nevidí v Evropě rozporů, které by mohly dlouho vzdorovat vyřízení pacifickými prostředky. Hospodářské momenty dříve ženoucí k válce nutí dnes k míru a k soustředění. K těmto cíli směřuje vývoj sociální. Co je však nejdůležitější: národnostní problém 19. století byl převeden na pouhou otázku ochrany menšin a korektury hranic. Nacionalismus byl nasycen, a jsou tu hlavní podmínky pro vzrůst zdravého internacionalismu, vzájemnosti, sblížování a sespolečenšťování svobodných národů. Všeobecné úmluvy a instituce, Společnost Národů a Kelloggův pakt ovšem nepostačí, potřebují konkrétní výplně dohodami od národa k národu, jimiž by byly trpělivě, krok za krokem odstraňovány rozpory je dělící a tím i zárodky příštích katastrof. Proto byla v Československu

s takovými nadějemi uvítána locarnská dohoda mezi Francií a Německem a podepsána českoněmecká smlouva arbitrážní. Tím spíše, že sami nemáme žádné látky ke sporům s Říší německou, za celých 10 let trvání republiky se k tomu nejmenší podnět nevyskytl. A mír s Německem je pro nás zárukou míru obecného, neboť německému příkladu v chování k nám se nebude moci vymknouti žádný stát jiný.

VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ POLITIKA.

A. VNITŘNÍ.

Politicky začínal říjen velmi nevlídně; rozpory mezi vládní většinou a socialistickou opozicí se s blížícím 28. říjnem spíše přirostřovaly, než mírnily; ale konec vše napravil: oslavy 28. října, byť nesly pečet vnitropolitických poměrů, vyzněly spontánně a radostně.

V říjnu vstoupil Švehlův kabinet do třetího svého roku; jím byla u nás zahájena doba různých, četnějších většinových kombinací, kdežto dříve byla tu pouze velmi omezená volba mezi všenárodní koalicí a úřednickou vládou (která tehdy byla zase jen výkonným orgánem nové, s nesnáze se rodící všenárodní koalice). Novum této koalice, která pro pozitivní politiku získala slovenské ludovce, byla účast německých stran na vládních lavicích a na ministerských křeslech; toto novum se osvědčilo a tak pomalu se prohlubují psychologické předpoklady československo-německé spolupráce. Již dřívější kabinet Švehlův, který byl dlouho u vesla, byl nazýván kabinetem konsolidačním; tato vláda Švehlova má rovněž význam konsolidační potud, pokud přispěla ke konsolidaci národnostních poměrů u nás.

Národní Shromáždění, jehož jarní zasedání ukončeno, a jehož podzimní zasedání zahájeno bylo listem presidenta republiky z 13. října, věnovalo se projednávání státního rozpočtu na rok 1929; generální zpravodaj posl. Dr. Hnídek doprovodil svoji zprávu cenným přehledem státního hospodaření za deset let; a jak bývá u nás zvykem: mluvilo se často v rozpočtových debatách o věcech nej-různějších, ne však o rozpočtu; není sice na škodu, a je zcela pochopitelné, že členové N. S. nemluví v rozpočtových debatách jen o tom, co se jim předkládá k schválení v kupě zelených sešitků; na druhé straně jest však pravdou, že N. S. tím, že se pouští do diskusí, které jen velmi volně souvisejí — souvisejí-li vůbec — se zelenými sešity rozpočtu, pouští pak lehce z ruky to, co je snad nejvyšším právem parlamentu: právo rozpočtové. Bylo také poukazováno na neúčast členů N. S. v plenu; je přirozeno, že poslanci a senátoři nemohou sedět stále v plenu jako pilní žáčkové; je to nejen plenum, ale celá řada porad parlamentních, klubovních, stranických, které volají členy N. S. Ale může-li poslanec zahájit své vývody slovy (ostatně ne novými): vážené prázdné lavice, je to věc, kterou nelze odbýt jen vtipem.

Novelisace sociálního pojištění i na dále byla jablkem sváru mezi stranami vládní většiny a socialistickou opozicí; zápas o sociální pojištění odcizil od sebe tyto skupiny, a ve svých důsledcích přispěl k tomu, že socialistické strany nesešly se se stranami vládními při oslavách významných událostí z roku 1918. Tak letos socialistické strany položily akcent na 14. říjen 1918; žádaly, aby 28. říjen byl oslaven v Nár. shromáždění. Když pak pro oficiální oslavy bylo zvoleno arangement jiné, které se neváže na schůze N. S., uspořádali poslanci a senátoři čsl. sociální demokracie a čsl. nár. socialistů projev na Slovanském ostrově. Výsledkem tohoto společného postupu čsl. soc. dem. a čsl. nár. soc. je jistě podstatné sblížení obou těchto stran. Jako příklad koncentrace na tomto poli můžeme posuzovati i fakt, že národní strana práce podpoří při prosincových volbách svými hlasy — zachovávajíc při tom nadále plnou stranickou, organizační samostatnost — čsl. nár. soc. stranu.

Hůře se daří komunistům; likvidace mzdových sporů na Kladensku a Ostravsku po delším boji je novou, další porážkou komunistického radikalismu. EKI, exekutiva komunistické Internacionaly zle vyčínila našim komunistům; uložila jim, že musí obnoviti kontakt s massami; nezdar jejich agitace na Kladně i na Ostravsku ukazuje, že jejich vliv na massy — přes všechny důtky EKI — klesá; komu-